

Original Article / Araştırma Makalesi

HEMŞİRELİK ÖĞRENCİLERİNİN TOPLUMSAL CİNSİYET ROLLERİNE İLİŞKİN ALGILARININ DEĞERLENDİRİLMESİ: NİTEL ÇALIŞMA

Assessment of Nursing Students' Perceptions of Gender Roles: A Qualitative Study

Filiz ÜNAL TOPRAK¹

Zekiye TURAN²

¹Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Bolu

²Sakarya Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Sakarya

Geliş Tarihi / Received: 14.12.2020

Kabul Tarihi / Accepted: 04.08.2021

ÖZ

Bu araştırma hemşirelik bölümü öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin görüşleri, tutumları ve bu tutumlarını etkileyen faktörleri belirlemek amacıyla yapılmıştır. Kalitatif yöntemin kullanıldığı tanımlayıcı tipteki araştırma Batı Karadeniz Bölgesi'ndeki bir ilde yer alan bir üniversitenin hemşirelik bölümünde öğrenim gören 82 öğrenci ile gerçekleştirilmiştir. Veriler kişisel bilgi formu ve yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılarak toplanmıştır. Veriler içerik analizi ile değerlendirilmiştir. Öğrencilerin yaş ortalaması 20.82 ± 1.08 olup, %65.9'u kadın, %63.4'ü 3 ve üzeri kardeşe sahiptir. Öğrencilerin %68.3'ünün annesinin, %92.7'sinin babasının lise ve üzeri eğitime sahip olduğu belirlenmiştir. İçerik analizi sonucunda toplumsal cinsiyet algısı ile ilgili iki tema belirlenmiştir. İlk tema cinsiyet farklılıkları olup, bu tema altında kadın olma rolü ve erkek olma rolü alt temaları yer almaktadır. İkinci tema atasözü ve deyimlerde toplumsal cinsiyet algısıdır. Öğrenciler çoğunlukla kadın cinsiyeti için zor, yetersiz ve şiddet ifadelerini; erkek cinsiyeti için ise güç, otorite ve sorumluluk ifadelerini kullanmışlardır. Hemşirelik öğrencilerinin toplumsal cinsiyet algılarının olumlu olduğu ancak cinsiyet farklılıkları göz önüne alındığında erkek öğrencilerin toplumsal cinsiyet algılarının kadın öğrencilere göre daha olumlu olduğu bulunmuştur.

Anahtar kelimeler: Hemşirelik öğrencileri, Kadın-Erkek rolü, Nitel araştırma, Toplumsal cinsiyet.

ABSTRACT

This study was conducted to determine the opinions, attitudes and the factors that affect these attitudes of nursing students about gender roles. The descriptive type of research using qualitative methods was carried out with 82 students studying at the nursing department of a university located in a province in the Western Black Sea Region. Data was collected using by a personal information form and a semi-structured interview form. The data was evaluated with content analysis. The average age of the students was 20.82 ± 1.08 , 65.9% of them were women, 63.4% of them have 3 or more siblings. It was determined that the mother of 68.3% and the father of 92.7% of the students were high school or higher education. As a result of the content analysis, two themes related to gender perception were determined. The first theme was gender differences, and under this theme, there were sub-themes of being a woman and being a man. The second theme was gender perception in proverbs and idioms. Students mostly used expressions of difficulty, inadequate and violence for the female gender; they used expressions of power, authority and responsibility for the male gender. Gender perceptions of nursing students are positive, but when gender differences are taken into account, gender perceptions of male students are found to be more positive than female students.

Keywords: Female-Male role, Gender, Nursing students, Qualitative research.

GİRİŞ

“Cinsiyet” bireyin kadın veya erkek olarak ifade edildiği fizyolojik, biyolojik ve genetik özelliklerinin tanımlandığı bir kavramdır (Aydın, Özen-Bekar, Yılmaz-Gören, ve Sungur, 2016; Gökşin ve Erzincanlı, 2020). Toplumsal cinsiyet ise, kadınların ve erkeklerin sosyal olarak yapılandırılmış biyolojik özelliklerinin dışında var olan normları, rolleri ve kişilik özellikleridir (WHO, 2020). Cinsiyet doğumdan önce belirlenirken, toplumsal cinsiyeti toplumun ve kültürün yüklediği anlamlar belirlemektedir. Toplumsal cinsiyet kavramı toplumun kadın ve erkeği cinsiyetlerine bağlı olarak ne şekilde gördüğü, nasıl idrak ettiği, kalıplaşmış düşünceler ve beklentilerle ilgili değerler ve sorumluluklardan etkilenmektedir (Aydın vd., 2016; Giddens, 2017; Öngen ve Aytaç, 2013).

Dünyada birçok toplumda cinsiyetçi öğelerle şekillendirilen roller gereği, bireylere verilen fırsat ve sorumluluklar kadın ve erkek olarak ayrılmaktadır. Özellikle gelişmekte olan ülkelerde geleneksel toplumsal cinsiyet algısı ve rolünden kaynaklanan olumsuzluklar kadınlarda daha fazladır (Kömürcü vd., 2016). Toplumsal cinsiyete bağlı eşitsizlikler tarih ve kültür tarafından biçimlendirilmektedir. Literatürü incelediğimizde kadın ve erkek arasında toplumsal cinsiyet rolleri açısından farklılıklar olduğu görülmektedir (Aydın vd., 2016; Giddens, 2017; Kömürcü vd., 2016). Öne çıkan bu farklılıkların daha çok meslek hayatı, evlilik yaşantısı ve toplumsal statüyü etkilediği dikkat çekmektedir (Alam, 2016; Kömürcü vd., 2016).

Cinsiyet eşitliği, farklı kadın ve erkek gruplarının çeşitliliğinin farkına vararak hem kadınların hem de erkeklerin çıkarlarının, ihtiyaçlarının ve önceliklerinin dikkate alınması anlamına gelmektedir. Küresel Cinsiyet Uçurumu Endeksi, kadınlar ve erkekler arasında oluşan cinsiyet ayrımını dört temel kategoride ele almaktadır. Ekonomik katılım ve fırsat, eğitime katılım, sağlık ve sağ kalım ile politik güçlenme alt endeksleri olarak sıralanmaktadır. Ekonomik katılım ve fırsat alt endeksine göre dünyada hala kadınların erkekler kadar güçlü olduğu, kararlara katıldığı ve iyi işlerde çalışarak eşit ücret kazandığı herhangi bir ülke bulunmadığı belirlenmiştir (The Global Gender Gap Report, 2015). Çalışma hayatında kadınların istihdam olanağı bulması erkeklere göre daha zordur (Abduli ve Qirici, 2016). Kadınlar sosyal yaşamda da birtakım sorunlarla karşılaşmaktadır. Örneğin; kadınların akşamları tek başına sokağa çıkmaları, evde yalnız yaşamaları toplum tarafından ön yargıların oluşmasına neden olabilmektedir. Bununla birlikte aile yaşamında kadınlara partnerleri tarafından şiddet uygulanıyorsa bu durumu gizlemeleri, ev içinde çocuk bakımıyla ve temizlik türü faaliyetlerle ilgilenmeleri beklenmektedir. Evlilik yaşamında, kadının evlenmeden önce cinsel ilişkide bulunması istenmezken, statüsünü yükseltmesi için erkek çocuk doğurması

beklenmektedir. Cinsiyet farklılıklarının ön plana çıktığı bu alanlarda erkeklere yönelik belirlenen rol ve sorumluluklar kadınlara ilişkin belirlenenlerin tam tersidir. Doğal olarak kamusal alanda çalışma ve politika erkek işi; aile ile ilgili özel alanlar ve ev işleri kadın işi olarak içselleştirilip kabul görmüştür (Aydın vd., 2016; Balkır, 2012).

Toplumsal cinsiyet eşitsizliği hayatın çeşitli alanlarında kendini göstermekte olup bunların başında eğitim gelmektedir. Eğitime katılım alt endeksine göre; Türkiye’de okuma yazma bilmeyenlerin %84’ü kadın, %16’sı erkek iken, okuma yazma bilmeme oranı kadınlarda %5.9, erkeklerde %1.1’dir (TUİK, 2019). Toplumsal cinsiyet eşitsizliği kadının sağlığının bozulmasına yol açan faktörleri de içermektedir. Yaşam dönemleri boyunca kadınlar cinsiyetleri nedeniyle üreme sağlıklarını olumsuz etkileyebilecek sorunlar yaşamaktadırlar. Çalışmalar kadın ve erkek cinsiyeti arasındaki sağlık farklılıklarının yalnızca biyolojik farklılıklardan kaynaklanmadığını, toplumsal cinsiyet hiyerarşisinin ve toplumsal cinsiyet rollerinin neden olduğu psikososyal streslerin de etken olduğunu göstermektedir (Bal, 2014; Esen, Soylu, Siyez, ve Demirgürz, 2017). Kadınlar erkeklere göre tüm yaşam dönemleri boyunca daha fazla risk faktörüne maruz kalmaktadır. İntrauterin dönemde, cinsiyet seçimi, gebelik sonucunun kız cinsiyeti olması halinde gebeliğin sonlandırılması; çocukluk döneminde, genital mutilasyon, sağlık hizmetlerine erişememe, morbidite ve mortalite hızlarının artması vb.; ergenlikte, bekaret denetimi, cinsel taciz ve istismara maruziyet, paralı seks, istenmeyen gebeliklerin oluşması; erişkinlik döneminde, gebelik, doğum ve doğum sonu komplikasyonlar, anne ölümleri; yaşlılık döneminde, kanserler, osteoporoz, şiddet vb. olarak kendini göstermektedir (Başar, 2017; Koyun, Taşkın, ve Terzioğlu, 2011).

Hemşirelik, cinsiyet ayrımı olmaksızın her iki cins tarafından da uygulanması gereken bir meslektir. Ancak, toplumumuzun geneli hemşirelik mesleğini bir kadın mesleği olarak görmektedir. Toplumdaki bu algının değişmesinde hasta ve sağlıklı bireylerle etkileşim ve iletişim içerisinde olan hemşirelere önemli roller düşmektedir (Aydın vd., 2016). Hemşireler öncelikle; toplumsal cinsiyet kavramını ve toplumsal cinsiyet eşitsizliğini bilmeli, cinsiyet ile ilgili sağlık adaletsizliklerinin farkında olmalı ve sebeplerini sorgulamalıdır. Ayrıca sağlık hizmetleri kapsamında hizmet sunduğu bireylere eşitlikçi bir yaklaşım sergilemelidir (Özden ve Gölbaşı, 2018). Bu nedenle, gelecekte mesleğini yürütecek olan öğrenci hemşirelerin toplumsal cinsiyet rollerine dair tutumlarının belirlenmesi son derece önemlidir. Hemşirelik öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarını değerlendiren nicel çalışmalarda toplumsal cinsiyete yönelik tutumun birçok faktörden etkilendiği, bireyin geçmişi, kültürü, değerleri ve inançları, eğitimi gibi çok yönlü değişkenlerin varlığı belirtilmiştir (Aydın vd., 2016; Gökşin ve Erzincanlı, 2020; Kahraman, Tunçdemir, ve Özcan 2015; Turan, Aydın, ve

Toker, 2017). Bu nedenle araştırmada, hemşirelik öğrencilerinde toplumun kadın ve erkeğe yüklediği rollerin taşıdığı anlamın araştırılması, öğrencilerin bu konudaki görüşlerinin belirlenmesi, toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumları ve tutumlarını etkileyen faktörlere yönelik görüşlerinin kalitatif olarak analiz edilmesi amaçlanmıştır.

GEREÇ VE YÖNTEM

Araştırmanın Tipi

Araştırma, kalitatif yöntemin kullanıldığı tanımlayıcı bir çalışmadır. Çalışma amacına uygun olarak, hemşirelik öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin görüşleri, toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumları ve tutumlarını etkileyen faktörlere yönelik görüşleri ile ilgili derinlemesine bilgi edinebilmek amacıyla açık uçlu sorular sorulmuştur. Elde edilen veriler içerik analizi ile çözümlenmiştir. Nitel araştırma yöntemi araştırmaya katılan öğrencilerin duygu ve düşüncelerinin öğrenilmesinde en çok tercih edilen yöntemlerden biridir (Yıldırım ve Şimşek, 2018).

Araştırmanın Evren ve Örneklemi

Araştırmanın evrenini bir devlet üniversitesinin Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Bölümü'nde öğrenim gören üçüncü sınıf hemşirelik öğrencileri oluşturmuştur (n=160). Çalışmamızın üçüncü sınıflarla yapılmasının nedeni, hemşirelik eğitimine başlamış, kliniklerde uygulamaya çıkmış ancak henüz Kadın Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği dersini ve uygulamasını almamış olmalarıdır. Turan ve ark.'nın çalışmasında Kadın Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği dersinin öğrencilerin toplumsal algılarını değiştirdiği bildirilmiştir (Turan vd., 2017). Örneklem seçimi olarak amaçlı örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Olgu ve olayların keşfedilmesi ve açıklanmasında amaçlı örnekleme yöntemi pek çok durumda yararlı olmaktadır. Bu sebeple bu araştırmanın örneklem seçiminde amaçlı örnekleme yöntemlerinden ölçüt örnekleme kullanılmıştır (Yıldırım ve Şimşek, 2018). Ölçüt örneklemede, önceden belirlenmiş bazı kriterlere sahip bütün durumlar değerlendirilir. Araştırmada, öğrencilerin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin algıları, tutumları ve tutumlarını etkileyen faktörlere ilişkin bakış açıları Kadın Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği dersini aldıktan sonra değişebilmektedir. Bu nedenle öğrencilerde; hemşirelik mesleki eğitimi almış, uygulama alanına çıkmış, henüz Kadın Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği dersini almamış olması ölçüt olarak belirlenmiş ve 3. sınıf öğrenciler çalışmaya alınmıştır. Nitel araştırmalarda elde edilmesi planlanan verinin derinliği ve genişliği ile örneklem büyüklüğü genellikle ters orantılıdır (Yıldırım ve Şimşek, 2018). Bu sebeple, veri miktarı, örneklem büyüklüğünü belirlemede önemli bir ilkedir.

Araştırma, öğrencilerin yalnız toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin algıları, tutumları ve tutumlarını etkileyen faktörlerle ilgili görüşlerine odaklanmaktadır. Bu nedenle, araştırmaya katılan öğrenci sayısı fazla tutulmuştur. Veri toplama sırasında hemşirelik bölümünde bulunan 2 yabancı uyruklu öğrenci, Türkçe konuşma ve anlamada güçlükleri olması nedeniyle anket sorularını yanıtlayamamış, ayrıca 76 öğrenci de çeşitli nedenlerden dolayı (araştırmaya katılmayı kabul etmeme, anket uygulaması sırasında farklı ders alıyor olma, devamsızlık vb.) araştırma kapsamı dışında kalmıştır. Örnekleme, üçüncü sınıfta öğrenim gören ve araştırmanın amacı ile yöntemi açıklandıktan sonra araştırmaya katılmayı kabul eden gönüllü 82 öğrenci oluşturmuştur. Çalışmada yer alan 82 öğrencinin 54'ü kadın, 28'i erkektir.

Veri Toplama Araçları

Araştırmanın verileri kişisel bilgi formu ile öğrencilerin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin algılarının ve tutumlarının saptandığı yarı yapılandırılmış görüşme formları kullanılarak toplanmıştır.

Kişisel Bilgi Toplama Formu

Öğrencilerin demografik özelliklerinin (yaş, cinsiyet vb.) sorulduğu 11 sorudan oluşan formdur.

Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu

Öğrencilerin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin algıları, tutumları ve tutumlarını etkileyen faktörlere yönelik düşüncelerinin sorgulandığı 3 açık uçlu sorunun yer aldığı formdur. Nitel araştırma yöntemlerinden açık uçlu soru tekniği, araştırmacıya konuya ilişkin daha ayrıntılı bilgi edinme konusunda esneklik sağlamaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2018). Öğrencilere yöneltilen açık uçlu sorular Tablo 1'de gösterilmiştir.

Tablo 1. Öğrencilere yöneltilen sorular

• Ailenizde ve çevrenizde yer alan kadınların ve erkeklerin aile yaşamında, sosyal yaşamda, iş hayatında ve evliliklerinde ne gibi rollere sahip olduklarını açıklar mısınız?
• Bu coğrafyada kadın / erkek olmayı değerlendirerek yaşadığınız güçlükleri açıklar mısınız?
• Kadın ve erkek ile ilgili en fazla duyduğunuz ve günlük hayatta kullandığınız atasözleri ve deyimlerden örnekler vererek açıklar mısınız?

Verilerin Toplanması

Araştırmanın verileri, bir kamu üniversitesinin Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Bölümü'nde "Kadın Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği Dersi"ne başlanmadan güz döneminin başında toplanmıştır. Araştırmaya dahil edilmesi planlanan öğrencilere öncelikle araştırmanın amacı ve yöntemi hakkında bilgiler verilmiştir. Daha sonra araştırmaya katılmaya gönüllü olan

öğrencilere kişisel bilgi formu ve toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin algıları, tutumları ve tutumlarını etkileyen faktörlere ilişkin düşüncelerini öğrenmek amacıyla hazırlanan açık uçlu araştırma sorularının yazılı olduğu form verilmiştir. Öğrencilerden bu formda yer alan açık uçlu sorulara cevap olarak kompozisyon yazmaları istenmiştir. Öğrencilerin kompozisyon yazmaları için derslerinin olmadığı saatler ve uygun bir sınıf belirlenmiştir. Uygulama sırasında süre kısıtlaması yapılmamıştır. Öğrencilerden, verilen kağıtlara isimlerini yazmamaları, rumuz kullanmaları istenmiştir. Öğrenciler tarafından formların doldurulması yaklaşık olarak 1,5 saat sürmüştür.

Verilerin Değerlendirilmesi ve Analizi

Çalışmadan elde edilen veriler araştırmacılar tarafından incelenmiş olup içerik analizi ile çözümlenmiştir. İçerik analizinin temel işlevi birbirine benzeyen verileri belirli kavramlar ve temalar çerçevesinde bir araya getirmek, analiz sonucunda amaç, kavram ve temaları okuyucunun anlayabileceği bir biçimde düzenleyerek yorumlamaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2018). Araştırmada verilerin analizi sırasında öğrencilerin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin algıları, tutumları ve tutumlarını etkileyen faktörlere yönelik düşünceleri, ortak yönleri esas alınarak verilerden ortaya çıkan kavramlara göre kodlanarak kategorilere ayrılmıştır. Yapılan analizler sonucunda 2 tema ve alt temalar ortaya çıkmıştır. Temalar; cinsiyet farklılıkları ile atasözü ve deyimlerde toplumsal cinsiyet algısı şeklindedir. Öğrencilerin tanıtıcı özellikleri sayı, yüzde, ortalama, standart sapma ile değerlendirilmiştir.

Araştırmanın Etik Yönü

Araştırmanın uygulamasının yapılabilmesi için araştırmanın yürütüldüğü kurumdan yazılı izin alınmıştır. Ayrıca, araştırmanın etik yönden değerlendirilmesi için Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi İnsan Araştırmaları Etik Kurulu'na başvurulmuş ve etik kurul onayı alınmıştır (Tarih: 06.08.2020 Protokol no: 2020/199). Araştırma uygulanmadan önce, katılımcılara araştırma hakkında bilgi verilmiş ve araştırmaya katılmada gönüllülük esas alınmıştır. Katılımcılara çalışmadan elde edilen bilgilerin gizli tutulacağı, yalnızca yapılan çalışma için kullanılacağı ve istedikleri zaman çalışmadan ayrılacakları konusunda bilgilendirme yapılmıştır. Helsinki Bildirgesi ve yayın etiğine uyulmuştur.

Araştırmanın Sınırlılıkları

Çalışmamız Batı Karadeniz Bölgesi'nde bulunan bir devlet üniversitesinin hemşirelik bölümünde öğrenim gören öğrencilerle yapılmıştır. Araştırma sonuçları, araştırmanın örneklemini temsil eden fakülte ile sınırlı olup araştırmanın sonuçları genellenemez.

BULGULAR

Araştırmanın örneklemini oluşturan öğrencilerin sosyo-demografik özellikleri incelendiğinde, yaş ortalamalarının 20.82 ± 1.08 olduğu, %65.9'unun kadın, %34.1'inin erkek olduğu, %63.4'ünün 3 ve üzeri kardeşe sahip olduğu, %68.3'ünün annesinin, %92.7'sinin babasının lise ve üzeri eğitime sahip olduğu belirlenmiştir. Öğrencilerin %78.0'inin annesi çalışmıyorken, babaların %73.2'si çalışmaktadır. Öğrencilerin %61.0'i en uzun süre olarak şehir merkezinde, %30.5'i İç Anadolu Bölgesi'nde yaşamıştır (Tablo 2).

Tablo 2. Öğrencilerin Bazı Tanımlayıcı Özelliklerine Göre Dağılımı (n: 82)

DEĞİŞKENLER		Sayı	% *
Cinsiyet	Kadın	54	65.9
	Erkek	28	34.1
Kardeş sayısı	1	6	07.3
	2	24	29.3
	3	26	31.7
	4 ve üzeri	26	31.7
Anne eğitim durumu	İlköğretim	26	31.7
	Lise	49	59.8
	Yüksek öğrenim	7	08.5
Baba eğitim durumu	İlköğretim	6	07.3
	Lise	41	50.0
	Yüksek öğrenim	35	42.7
Annenin çalışma durumu	Çalışıyor	16	19.5
	Çalışmıyor	64	78.0
	Emekli	2	02.4
Babannın çalışma durumu	Çalışıyor	60	73.2
	Çalışmıyor	3	03.7
	Emekli	19	23.2
Yaşanılan yer	İl	50	61.0
	İlçe	27	32.9
	Köy	5	06.1
Yaşanılan bölge	Marmara	19	23.2
	Ege	4	04.9
	Akdeniz	4	04.9
	İç Anadolu	25	30.5
	Karadeniz	16	19.5
	Doğu Anadolu	6	07.3
	Güney Doğu Anadolu	8	09.8
	Ort ± SS		Min- Max

Yaş	20.82±1.08	19-25
------------	------------	-------

* %: Yüzde

Yapılan analizler sonucunda 2 ana tema ve birinci ana tema altında iki alt tema ortaya çıkmıştır. Temalar; cinsiyet farklılıkları ile atasözü ve deyimlerde toplumsal cinsiyet algısı şeklindedir. Cinsiyet farklılıkları teması altında kadın olma rolü ve erkek olma rolü alt temaları yer almaktadır. Cinsiyet farklılıkları temasında kadın olma rolü alt teması için sadece kadın öğrencilerin görüşleri, erkek olma rolü teması içinde sadece erkek öğrencilerin görüşleri alınmıştır. Öğrenciler, kadın cinsiyeti için zor, yetersiz ve şiddet ifadeleri; erkek cinsiyeti için güç, otorite ve sorumluluk ifadelerine yer verilmiştir

Tema 1: Cinsiyet Farklılıkları

Öğrenciler, kadınların ve erkeklerin aile yaşamında, eğitim ve meslek seçiminde, sosyal yaşamda, mesleki yaşamda ve evlilik yaşamında ne gibi farklı rollere sahip olduklarını nitelendirmiştir. Öğrencilerin cinsiyetlerine göre vurguladıkları kavramlar incelenmiş olup, kız ve erkek öğrencilerin görüşlerinde büyük oranda farklılıklar saptanmıştır. Kızların tamamına yakını toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin düşünce ve görüşlerinde kadına atfedilen olumsuz durum ve kavramları ifade etmişlerdir. Öğrencilerin çoğu evde ve dışarıda yaşanan şiddet olaylarını, kadın ve erkeğe biçilen rol ve sorumlulukları, toplum olarak kadınların ve erkeklerin yaşadığı sorunları dile getirmişlerdir. Cinsiyet farklılıkları temasının altında “Kadın Olma Rolü” ve “Erkek Olma Rolü” alt temaları oluşturulmuştur.

Alt Tema 1: Kadın Olma Rolü

Kız öğrenciler, genel olarak kadınların şiddet görmeleri, baskı görmeleri, giyimlerine karışılması, aile bireylerine sürekli hizmet etmek zorunda bırakılmaları gibi olumsuz durumları vurgulamışlardır. Bazı öğrencilerin ifadeleri aşağıdaki gibidir:

“Kadın annedir, değerlidir, dinimizde de yeri ve önemi büyüktür ancak ne yazık ki ülkemizde yeteri kadar değer verilmiyor... Belli kalıplar var ve bu kalıplar dışına çıkınca kadın her türlü kötü algıya maruz kalabiliyor. Kadın hep bir kalıba sokulmak isteniyor. Doğu bölgelerinde kadın erkek çocuk doğurmadığı zaman değersizleştiriliyor. Batı kesimlerine bakıldığında ise giyimi, dışarı çıktığı saatler, gülüşü, bakışı, yürüyüşü vs. her şeyiyle yargılanıyor” (Rumuz: Asu; Kadın).

“Bu coğrafyada kadın olmak çok zor. Çünkü kadına şiddeti hepimiz haberlerde görüyoruz. Kadın istediği kıyafeti giyemiyor. Giydiğinde kötü bakışlara maruz kalıyor. İsteddiği saatte dışarı çıkamıyor. Erkek istediği her şeyi yapabiliyorken kadın cinsellikle ilgili bırakın

bir şey yaşamayı konuşması dahi toplum tarafından namussuz gözüyle bakılmasına sebep oluyor” (Rumuz: Karanfil; Kadın).

“Her gün ana haberlerin yüzlercesinde gösterilen, gündüz programı kuşağının konusu haline gelen ve ne vahimdir ki artık normalleştirilmeye çalışılan kadın kimdir? Kadın sabah erkenden kalkan, çocuklarına, eşine kahvaltı hazırlayan, onları okullarına ve işlerine gönderdikten sonra tüm gün sürecek maratonu başlayan, çok yorulduğu halde dışarıdan “Ne yaptın ki tüm gün?” diye sorulan bireydir. Kadın hep birilerini mutlu etmek zorunda mıdır? Ya da yuvayı hep dişi kuş mu yapar? Bu zihniyeti aşmalıyız. Kadın cinayetlerini, kadının tek işinin ev işi olmadığını, değer ve saygı görmesi gerektiğini anlamalı ve kadına hissettirmeliyiz” (Rumuz: Angel; Kadın).

“Bu coğrafyada kadın olmak demek kimseye muhtaç olmadan kendi ayaklarının üzerinde durabilmektir. Otobüste, sokakta, kafede, okulda üzerinde hissettiğin bakışlardan korunma ve savunma ihtiyacı duymaktır. Eşitlik hakkını koruyabilmektir. Kadın olmak beklentilerini yani; evde temizlik yapacaksın, çocuklarına bakacaksın, yemek yapacaksın, eşinin isteklerini yerine getireceksin, akşam sokakta gezmeyeceksin saçmalıklarını duymazdan gelebilmektir. Bu benim hayatım ve hayallerimin peşinden koşmaktan asla vazgeçmeyeceğim demektir kadın olmak” (Rumuz: Ayı Yogi; Kadın).

“Coğrafya kaderdir derler. Kendi coğrafyamda kadın olmak, kadın olmanın sorumluluğunu taşımak, görevlerini yerine getirmek bir hayli zor. Kadın olarak zorlandığım en zor şey özgürlüğüm diyebilirim. Özgürlük çok kapsayıcı bir kelime ve içinde kadına dair her şeyi barındırıyor. Haklarımız çok ama kısıtlılıklar da bir hayli fazla diyebiliriz. Geçmişten günümüze geldiğimizde önemli bir ilerleme kat ettiğimizi açıkça görmek mümkün. Ama ne var ki halen yeterli düzeye gelmiş değiliz. Bunu günümüz kadın cinayetlerinden, istismarlardan, şiddetlerden ve gittikçe artan boşanmalardan anlayabiliriz. Halen çoğu yerde düşünceler özgürce ifade edilemiyor. Yaşamak istenen yaşam tarzı kısıtlılıklardan dolayı yaşanmıyor. Bu durumda özellikle çevrenin etkisi büyük. El-alem ne der diye diye el-alemin beklentisini karşılamaya yönelmiş bir toplumda yaşıyoruz” (Rumuz: Porselen Bebek; Kadın).

“Bu coğrafyada insan olmaktan daha zor tek şey kadın olmak. Çünkü doğar doğmaz başlıyor yenilgimiz. En sevilen ailede bile beklentilerle, üzerimize yüklenen sorumluluklarla doğuyoruz. Okumamızı bekleyen ailemiz, bir o kadar çamaşır yıkamamızı, yemek yapmamızı bekliyor. Evlenene kadar namus diye bir zarı korumamızı bekliyorlar. Her attığımız adımın kadına yakışır olmasını istiyorlar ve daha sıralamakla bitmeyen rol ve sorumluluklar...” (Rumuz: Kartal; Kadın).

“Yaşar Kemal bu ülkede 4 şey olmayacaksın der; “kadın, çocuk, ağaç ve sokak hayvanı”. Maalesef ülkemizde ve dünyanın birçok yerinde kadınların yetersiz olduğu, tek görevlerinin çocuk doğurmak ve ev işi yapmak sanıldığı bir dünyada yaşıyoruz. Kadınsanız hareketlerinize dikkat etmeniz gerekir. Şayet bunları göz ardı ederseniz size tecavüz etmeyi ve taciz etmeyi hak olarak görürler. Erkekler kendinden üstün kadın görmek istemezler ve mobbingi hak olarak görürler” (Rumuz: Distopik; Kadın).

Alt Tema 2: Erkek Olma Rolü

Erkek öğrenciler, erkeklerin sosyal açıdan rahat olmalarının yanında, ciddi sorumluluklar üstlendiklerine vurgu yapmışlardır. Bazı öğrencilerin ifadeleri aşağıdaki gibidir:

“Bu coğrafyada erkek olmak her zaman güçlü olmak anlamına gelir. Delikanlı adam ağlar mı? Sen nasıl erkeksin? Sevgilini, eşini vs. tek başına nasıl gezmeye yollarsın gibi saçma soruları çekmek en büyük dertlerden biridir (Rumuz: Çok Bilmiş; Erkek).

“Bir erkek olarak kadınlara göre daha serbest olduğumuzu düşünüyorum. Gece biraz daha geç eve gidebiliyorum, tek başıma dışarı çıkabiliyorum. Ancak ben bu serbestlikten çok üzerime yüklenen yükten rahatsızım. Mesela mutlaka bir işi sahip olmalıyım ve ailemi geçindirmeliyim. Askerliğe gitmeliyim ve her zaman güçlü durmalıyım vs... Bu kalıplar beni strese sokuyor (Rumuz: No 2; Erkek).

“Ülkemizde erkek olmak genel olarak sorumluluk, otorite olarak değerlendirilmekte ve erkek evin direği olarak görülmektedir. Erkekler kadınlara göre daha rahat yetiştirildiği için sosyalleşmekte daha kolaydır” (Rumuz: Mert; Erkek).

“Geçmişten bu yana kadın ne kadar değersizse erkek bir o kadar değerli olmuştur toplumumuzda. En basiti küçükken sünnet oluşumu hatırlıyorum da... bir düğünmüş, bayrammış gibi kutlanmıştı. Erkekler küçük yaşlardan itibaren kızlara verilmeyen bir ayrıcalığa sahiptir. Bizler yaşayarak öğreniriz. Erkeklerin yaptığı davranışlar genellikle onaylanır ve hata yapmış olsak dahi kızlar gibi cezalandırılıp, kısıtlanmayız. Bu davranışlar bazı erkeklerde ne yaparsam yapayım kimse bir şey diyemez tavrının oluşmasına zemin hazırlayarak kadınlar üzerinde “severim de döverim de” düşüncesini oluşturmuştur. Erkek olarak toplumumuzda oluşmuş bu erkeklik zihniyetini hoş karşılamıyorum” (Rumuz: Özgür; Erkek).

“Bu ülkede erkek olmak pek kolay sayılmaz. Kadına olduğu gibi erkeğe de belli başlı sorumluluklar ve roller yüklenmiştir. Evin geçimini sağlaması, iş sahibi olması, otorite kurması gerektiği gibi. Diğer yönden erkekler kadınlara göre daha ayrıcalıklıdır bu ülkede. Erkek çocuk her istediğini yapabilir, izin verilir hatta desteklenir. Toplumumuzda kadınlar tarafından da

tercih edilmesine rağmen cerrah, mühendis, yönetici, müdür, asker, polis gibi mesleklerde erkekler daha önceliklidir” (Rumuz: Budak; Erkek).

Tema 2: Atasözü ve Deyimlerde Toplumsal Cinsiyet Algısı

Öğrencilerden, günlük hayatta kadın ve erkek ile ilgili kullandıkları atasözleri ve deyimleri yazmaları istenmiştir. Çalışmada öğrencilerin kompozisyonları analiz edildiğinde, neredeyse tamamı kadınla ilgili olumsuz ifadeler kullanırken, erkek kavramı için genel olarak olumlu ifadeler kullanılmıştır. Bununla birlikte atasözleri veya deyimler arasında çelişkili ifadeler de bulunmaktadır. Atasözlerimizde, çocukluk çağından itibaren kadının profili şöyle çizilmektedir: Kız bebeğin çeyizi beşikte iken hazırlanmaya başlanmalıdır. Kızı olan aileler şanslı olarak nitelendirilmekle birlikte kız çocuğunun sorunları ve sorumlulukları fazladır. Atasözlerimizde çizilen erkek profili ise şu özellikleri taşımaktadır: Erkek çocuğunun yapısı gereği kız çocuğuna göre daha yaramaz ve haylaz olması beklenir. Ergenlik dönemindeki erkek çocuğu yaradılışı gereği hareketli ve canlıdır. Erkek adamın erkek çocuğu olur. Erkeğin sözüne güvenilir. Cömerttir. Mert olduğu için yüz yüze dövüşür. Öğrencilerin ifadeleri şu şekildedir;

“Kadının yüzünün karası erkeğin elinin kınası. Evlilik dışı uygun olmayan ilişkiler erkekler için övünç kaynağı olarak görülürken, kadınlar için hoş karşılanmaz. Erkek bunu bir yerlerde gurur duyarak söylerken, kadın bunu eğer cesaret edip birileriyle paylaşırsa utanç kaynağı, saklanması gereken durum algısını doğurur. Bu da bizim toplumumuzun tabuları arasında yer almaktadır” (Rumuz: Arık; Kadın).

“Kadın kocasını isterse vezir eder isterse rezil. Bu sözde bir kadın erkeğinin yanında durarak ona yardımcı olarak erkeğinin mutlu, başarılı olmasına sebep olabilir. Ya da kötü davranışlarıyla eşini utandırarak, üzerek, rezil edecek şeylere de sebep olabilir” (Rumuz: Hoba; Erkek).

“Kadının sırtından sopayı, karnından sıpayı eksik etmeyeceksin. Kadını sadece çocuk büyütmek için gören ve sürekli şiddete maruz bırakmayı meşrulaştıran kalıplaşmış bir sözdür. Ataerkil bir toplumda yaşadığımız için de çoğu kişi tarafından normal görülmektedir” (Rumuz: Çiçek; Kadın).

“Çocuksuz kadın meyvesiz ağaca benzer. Bir kadının kadın olarak görülmesi için toplumumuz ondan çocuk yapmasını bekler. Kadının fabrika üretimi gibi çocuk doğurması ve mümkünse erkek çocuk doğurması beklenir. Ne yazık ki... (Rumuz: Akrebin gözleri; Kadın).

“Kızını dövmeyen dizini döver. Maalesef bu bakış açısı bize Doğu kültüründen gelmiş bir sözdür. İlk Türk toplumlarında kadının önemli olduğu anaerkil toplum yapısı varken zamanla

İran ve Arap dünyasının etkisiyle ataerkil anlayış yaygınlaştı. Kadın cinayetlerine kadar giden bu üzücü durumu önlemenin yolu şiddet değil eğitim olmalıdır” (Rumuz: Anduril; Erkek).

TARTIŞMA

Toplumsal cinsiyet kavramı toplumsal ve kültürel değerlerden etkilenmektedir. “Cinsiyet konumu” veya “cins kimliği” olarak isimlendirilebilen kavram, toplumdan topluma ve hatta aynı toplum içinde tarihsel olarak da değişebilmektedir (Ersoz, 2012; Kahraman vd., 2015). Toplumsal cinsiyet kavramı, toplumun, bireyleri kadın ve erkek olarak nasıl gördüğü, nasıl algıladığı, nasıl düşündüğü ve nasıl davranmasını beklediği ile ilgili değer, beklenti ve rolleri içermektedir (Aydın vd., 2016; Giddens, 2017; Öngen ve Aytaç, 2013). Toplumun toplumsal cinsiyet algısının değişmesinde hemşireler, bu kavramı bilmeli ve cinsiyet ile ilgili algıların yarattığı adaletsizliklerin bilincinde olmalıdır (Özden ve Gölbaşı, 2018).

Çalışmamızda kadın ve erkeklerin aile yaşamı, eğitimi, meslek seçimi, sosyal yaşamı, mesleki yaşamı ve evlilik yaşamı gibi rollerine yönelik kız ve erkek öğrencilerin görüşlerinde büyük oranda farklılıklar saptanmıştır. Kızların tamamına yakını toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin kadınların yaşadıkları olumsuzlukları ifade etmişlerdir. Genel olarak hem kız hem de erkek öğrenciler evde ve dışarıda yaşanan şiddet olaylarını, kadın ve erkeğe biçilen rol ve sorumlulukları, toplum olarak hem kadınların hem de erkeklerin yaşadığı sorunları dile getirmişlerdir (Tema 1). Çalışmamızda yer alan kız öğrencilere “Kadın Olma Rolü” erkek öğrencilere de “Erkek Olma Rolü” ile ilgili görüşleri sorulmuş ve öğrencilerden toplumsal yaşamdaki durumu eleştirmeleri istenmiştir. Kız öğrenciler kadınların "şiddet görmeleri, baskı görmeleri, giyimlerine karışılması, aile bireylerine sürekli hizmet etmek zorunda bırakılmaları" benzeri olumsuz durumları vurgulamışlardır. Erkekler ise erkeklerin sosyal açıdan rahatlıklarının yanı sıra ciddi sorumluluklar üstlendiklerini vurgulamıştır. Ülkemizde yapılan çalışmalarda, kız öğrencilerin toplumsal cinsiyet algılarının erkeklerden daha olumlu olduğu, erkeklerin kızlara oranla daha geleneksel tutumlar sergiledikleri bildirilmiştir (Öngen ve Aytaç, 2013; Turan vd., 2017). Başka çalışmalarda ise, genel olarak öğrencilerin eşitlikçi bakış açısına sahip olduğu bildirilmiştir (Aydın vd., 2016; Gümüş, 2019). Turan ve ark. (2017)'nin yaptığı çalışmada, Kadın Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği dersinin ve uygulamasının, öğrencilerin toplumsal cinsiyet algısını olumlu yönde etkilediği bulunmuştur (Turan vd., 2017). Sağlık çalışanlarının toplumsal cinsiyet rolleri hakkında tutumlarının araştırıldığı çalışmada, çalışanların genel olarak eşitlikçi bir düşünceye sahip oldukları bulunmuştur (Özden ve Gölbaşı, 2018).

Türk Atasözleri ve Deyimlerinin incelendiği çalışmada, erilliğin ön plana çıkartıldığı bir toplum düzeninde, anneliğe yönelik şiddetin daha fazla olmasıyla birlikte, babalık için de şiddet içeren ifadeler bulunduğu bildirilmiştir. Babanın önce erkek sonra baba olarak ele alındığı, kadının ise öncelikle anne sonra kadın olmasının beklendiği bulgulanmıştır (Bayrakdar, 2018). Kadın için tarih boyunca farklı düşünceler öne sürülmüştür. Eflatun, Aristoteles, Descartes ve Freud gibi birçok filozof ve düşünür kadınları bedenlerinin biyolojik özellikleri ve doğurgan olmaları nedeni ile erkekten daha düşük bir yaşam formu olarak tanımlamışlardır (Ertung, 2013). Kadına karşı kin ve nefret duygularının taşınması olarak tanımlanan mizojini; cinsel ayrımcılık, kadınların aşağılanması, şiddet ve kadının cinsel olarak nesneleştirilmesi olup erkek egemen toplumlarda binlerce yıldır bir ideoloji gibi işlev görmektedir (Flood, Gardiner, ve Pease, 2007). Kadına uygulanan bu mizojinistik (kadın düşmanlığı) yaklaşım atasözlerimize de yansımıştır. Öyle ki “erkek sel, kadın (avrat) göl” atasözünde olduğu gibi erkek, parayı pervasızca harcayabiliyor olsa bile kadın buna meydan vermemeli, tutumlu olmalıdır. Dolayısıyla erkeği pasif olarak yöneten kadın prototipi için de “kişiyi vezir eden de karısı, rezil eden de” atasözü kullanılmaktadır. Erkek ön planda ve birincil görevlerde yer alırken, kadın ise ikinci planda ve aile bireylerine, çevresine hizmet eden birey olarak değerlendirilmektedir. Kadın işlevini yapmadığı zaman değersizleştirilmekte ve ötekileştirilmektedir. Mizojinistik cinsiyet kalıp yargıları zaman içinde değişmediği gibi, dünyanın çeşitli kültürlerinde ve ülkemizde de benzerlik göstermektedir (Yaman-Sözbir, Vural, ve Ünal-Toprak, 2020).

Bu çalışmada, öğrencilerin kadın ve erkek ile ilgili günlük hayatta kullandıkları atasözleri ve deyimler ile ilgili yazdıkları analiz edildiğinde, öğrencilerin neredeyse tamamının kadınla ilgili olumsuz, erkekle ilgili ise olumlu atasözleri veya deyimleri kullandığı belirlenmiştir. Ancak birkaç öğrencide çelişkili ifadeler de mevcuttur. Atasözlerimizde çocukluk dönemi itibari ile kadın ve erkeğin profili toplumzdaki kadına ve erkeğe atfedilen toplumsal cinsiyet rolünü tanımlar niteliktedir. Türkiye toplumunda kadınlardan beklenen aileyi çekip çevirmek, çocuklara bakmak, yemek hazırlamak, çamaşır ve bulaşık yıkamak ve erkeğin ihtiyaçlarını karşılayıp bağlı olmaktır. Kadın, duygusal olarak sessiz, sakin, fedakar, sabırlı, anlayışlı ve daha duyarlı olandır. Ailenin geçimini sağlamak, dışarıyla olan bağı kurmak, evdeki güç gerektiren (tamirat gibi) işleri yapıp, eş ve çocuklarını koruyup, kollamak erkekten beklenen sorumluluklardır. Erkek, fiziksel olduğu kadar duygusal olarak daha güçlü, cesur, sert ve mantıkla hareket eden olmalıdır (Saraç, 2013). Türk toplumunda kadından beklentiler içinde ön plana çıkan kavramlar, yukarıda ifade edildiği gibi sıralanabilir. Dahası kadınlara atfedilen beklentiler sadece erkekler tarafından dillendirilmemekte, kadınlar da söz konusu rolleri kendilerine bir vazife olarak yüklemektedir (Akar ve Aksoy, 2018; Saraç, 2013).

Tarih boyunca değişiklikler gösterebilen toplumsal cinsiyet eşitliği kavramı, ilişkilerinin daha eşitlikçi, daha adil, daha demokratik, baskıdan ve ataerkillikten uzak olacak şekilde değiştirilmesini amaçlar. Kadın ve erkeklerin topluma adapte olmasında cinsiyet eşitliği önemlidir (Akkaş, 2019). Kadın ve erkek eşitliğine dayanan, insan haklarının ve temel özgürlüklerin kadınlara pozitif ayrımcılıkla tanınmasında toplumsal cinsiyet eşitliği öncelikli konulardan biri olmalıdır.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Hemşirelik öğrencilerinin toplumsal cinsiyet algılarının olumlu olduğu ancak cinsiyet farklılıkları göz önüne alındığında erkek öğrencilerin toplumsal cinsiyet algılarının kadın öğrencilere göre daha olumlu olduğu bulunmuştur. Hemşirelik öğrencilerinin toplumsal cinsiyete ilişkin tutumları, bakış açıları, farkındalık ve duyarlılıklarının geliştirilebilmesi için toplumsal cinsiyet ile akran eğitimlerinin düzenlenmesi ve buna yönelik programlar gerçekleştirilmesi gerekmektedir.

Sağlık profesyonelleri içerisinde önemli bir yeri olan hemşire ve ebelere toplumsal cinsiyetin farklı boyutlarını inceleyebilecek ve açıklayabilecek çalışmaların yapılması önerilebilir. Ayrıca, ülkemizin geleceği olan gençlerin toplumsal cinsiyet algılarını etkileyen faktörleri incelemek amacı ile farklı alanlarda eğitim gören üniversite öğrencileri ile nitel ve nicel çalışmalar yapılmasının faydalı olacağı düşünülmektedir.

KAYNAKLAR

- Abduli, S., Qirici, S. (2016). *Gender differences in employment in there public of Macedonia. The Eurasia Proceedings of Educational & Social Sciences (EPESS)*, 5, 385-386.
- Akar, T., Aksoy, A. B. (2018). *Çocukların anne babalarına yönelik algılarının toplumsal cinsiyet bağlamında incelenmesi. Adnan Menderes Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 9(1), 31-46.
- Akkaş, İ. (2019). *Cinsiyet ve toplumsal cinsiyet kavramları çerçevesinde ortaya çıkan toplumsal cinsiyet ayrımcılığı. Ekev Akademi Dergisi, Icoae Özel Sayısı*, 97-118.
- Alam, S. M. (2016). *Gender stereo types among university students towards masculinity and femininity. Rupkatha Journal on Interdisciplinary Studies in Humanities*, 7(3), 271-281.
- Aydın, M., Özen-Bekar, E., Yılmaz-Gören, Ş., Sungur, M. (2016). *Hemşirelik öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumları. Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 16(1), 223-242.
- Bal, M. D. (2014). *Toplumsal cinsiyet eşitsizliğine genel bakış. Kadın Sağlığı Hemşireliği Dergisi*, 1(1), 15-28.
- Balkır, Z. G. (2012). *Toplumsal cinsiyet ve toplumsal cinsiyet ayrımcılığı. TÜBAKKOM 1. Kadın Avukatlar Kurultayı. Ankara: Aydın Barosu Kadın Hukuku Komisyonu*.
- Başar, F. (2017). *Toplumsal cinsiyet eşitsizliği: Kadın sağlığına etkisi. Acıbadem Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, (3), 131-137.

Bayraktar, S. (2018). *Toplumsal cinsiyet rolleri üzerinden sembolik şiddet: Türk atasözleri ve deyimlerinde annelik-babalık cinsiyet rollerinin kültür kodlarına dayalı bir inceleme. Sosyal Araştırmalar ve Davranış Bilimleri*, 4(5), 178-194.

Ersoz, A. G. (2012). *The role of university education in the determination of gender perception: The case of the Gazi University. Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 47, 401 – 408.

Ertung, C. (2013). *Toplumsal cinsiyet eşit(siz)liği ve medya: reklamlarda kadın bedeninin kullanımı. Toplumsal cinsiyet ve yansımaları*, 90.

Esen, E., Soylu, Y., Siyez, D. M., Demirgürz, G. (2017). *Üniversite öğrencilerinde toplumsal cinsiyet algısının toplumsal cinsiyet rolü ve cinsiyet değişkenlerine göre incelenmesi. E-Uluslararası Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 8(1), 46-63.

Flood, M., Gardiner, J. K., Pease, B. (2007). *International encyclopedia of men and masculinities. London: Taylor & Francis.*

Giddens, A. (2017). *Sosyoloji. 7. Edition. ÇEV. Mesut Şenol. İstanbul: Kırmızı Yayınları.*

Gökşin, İ., Erzincanlı, S. (2020). *Hemşirelik öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine yönelik tutumları ile bakım davranışları arasındaki ilişki. Türkiye Klinikleri Hemşirelik Bilimleri Dergisi*, 12(1), 49-55.

Gümüş, Z. (2019). *Üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarının belirlenmesi. Türkiye Bütüncül Psikoterapi Dergisi*, 2(3), 31-47.

Kahraman, A.B., Tunçdemir, N.O., Özcan, A. (2015). *Toplumsal cinsiyet bağlamında hemşirelik bölümünde öğrenim gören erkek öğrencilerin mesleğe yönelik algıları. Sosyoloji Araştırmaları Dergisi*, 18(2), 108-144.

Koyun, A., Taşkın, L., Terzioğlu, F. (2011). *Yaşam dönemlerine göre kadın sağlığı ve ruhsal işlevler: Hemşirelik yaklaşımlarının değerlendirilmesi. Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 3, 67-99.

Kömürcü, N., Yıldız, H., Toker, E., Karaman, Ö. E., Genç Koyucu, R., Durmaz, A., Aydın, N. (2016). *Nursing and midwifery students attitudes about gender role in society and the perceptions of honor related to women. International Refereed Journal of Gynaecological Diseases and Maternal and Child Health*, (5), 1-1.

Öngen, B., Aytaç, S. (2013). *Üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumları ve yaşam değerleri ilişkisi. Sosyoloji Konferansları*, 48, (2013-2), 1-18.

Özden, S., Gölbaşı, Z. (2018). *Sağlık çalışanlarının toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarının belirlenmesi. Kocaeli Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 4 (3), 95-100.

Saraç, S. (2013). *Toplumsal cinsiyet. Editörler: Gültekin, Lerzan & Güneş, Gül & Ertung, Ceylan & Şimşek, Aslı, "Toplumsal Cinsiyet ve Yansımaları", Ankara: Atılım Üniversitesi Yayınları.*

The Global Gender Gap Report (2015).10th Anniversary Edition is published by the World Economic Forum. 1 Ekim 2020 tarihinde <http://www3.weforum.org/docs/GGGR2015/cover.pdf> adresinden erişildi.

Turan, Z., Aydın, Y., Toker, E. (2017). *"Kadın Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği Dersi"nin hemşirelik öğrencileri toplumsal cinsiyet algısına etkisinin incelenmesi. Journal of Human Sciences*, 14(3), 2677-2687.

Türkiye İstatistik Kurumu (TUIK). (2019). Uluslararası eEndeksler. Küresel cinsiyet uçurumu endeksi. 1 Ekim 2020 tarihinde http://www.tuik.gov.tr/menu/ist_endeks_tem.jsp?method=istendeks&d-5442-p=1 adresinden erişildi.

World Health Organization. (2020). Gender equity and human rights. 1 Ekim 2020 tarihinde <http://www.who.int/gender-equityrights/understanding/gender-definition/en/>. adresinden erişildi.

Yaman-Sözber, Ş., Vural, G., Ünal-Toprak, F. (2020). A Study for testing the validity and reliability of the Turkish version of the internalized misogyny scale. International Journal of Mental Health and Addiction (IJMA), 1-11.

Yıldırım, A., Şimşek, H. (2018). Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri. 7. Basım. Ankara: Seçkin Yayıncılık.